

Handläggare

Ulrika Bengtsson (ubd002)

Fastställare

Maria Tempé (mte001)

Gäller förHälsa- och sjukvårdsförvaltning
Privata vårdgivare**Dokumenttyp**

Riktlinje

Giltigt till och med

2025-09-27

Granskare

Maria Tempé (mte001), Linus Sundnäs (lss001)

Fastställt

2024-03-27

Reviderat

2024-03-27

Dokumentnr / Version

826850 / Version 1

Processägare**Ytterligare information**

Påssjuka (parotit) - handläggning vid misstänkt eller bekräftat fall

Påssjuka är en anmälnings- och smittspårningspliktig sjukdom enligt smittskyddslagen (2004:168).

Om sjukdomen

Påssjuka orsakas av parotitvirus. Viruset finns i flera olika genotyper (A-L). Det drabbar bara människor och finns i saliven hos den som är smittad. Överföring sker via droppsmitta eller direktkontakt. Inkubationstiden är vanligen 16–18 dygn (12–25). Smittsamhetsperioden hos immunkompetenta personer sträcker sig från cirka 2 dagar före till 5 dagar efter symtomdebut.

Symptomen är initialt feber och tilltagande ömhet/svullnad över öronspottkörteln (parotiskörteln). Körtlarna brukar angripas bilateralt och svullnaden är i regel så uttalad att den är synlig. Det kan vara svårt att tugga. Symtomen avtar under en veckas tid och har vanligen helt försvunnit inom 10 dygn. Helt asymtomatisk infektion är vanligt och ungefär hälften av alla med påssjuka får endast lindriga symtom med lättare luftvägsbesvär.

De relativt sällsynta men allvarliga komplikationerna (som är orsaken till att allmän vaccination har införts) är framför allt meningit, hörselnedsättning, orchit och oophorit. Vid sjukdom hos gravida finns enstaka rapporter om spontanabort men inga kända särskilda missbildningar. Immunitet vid tidigare genomgången infektion är inte fullständig eftersom det finns flera genotyper.

Förekomst

Påssjuka är ovanligt i Sverige (4–33 fall per år de senaste 10 åren) tack vare ett väl fungerande barnvaccinationsprogram. I Västernorrland finns inga bekräftade fall de senaste 10 åren.

Diagnostik

Diagnosen ska alltid konfirmeras med laboratoriediagnostik, inte minst av epidemiologiska skäl, med tanke på att det är en sjukdom som ingår i det allmänna

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt till och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2024-03-27	2024-03-27	2025-09-27	826850 / Version 1

vaccinationsprogrammet. Ange insjuknandedag och vaccinationsstatus samt uppgift om eventuellt tidigare genomgången infektion på remissen.

Prov för viruspåvisning med PCR från både saliv och urin rekommenderas. I Västernorrland behöver provet skickas till Karolinska universitetslaboratoriet för analys, då regionens eget laboratorium saknar analysmetoden.

Vidare rekommenderas samtidigt prov för antikroppspåvisning (serologi IgG och IgM för parotitvirus), vilket också måste skickas till Karolinska universitetslaboratoriet. Observera att IgM kan vara negativt vid akut infektion hos tidigare vaccinerade personer.

Se provtagningsanvisningar för närmare information och rådgör vid behov med Laboriemedicin Västernorrland.

Behandling

Det finns ingen specifik behandling mot påssjuka. Kontakta infektionsläkare vid behov av klinisk vägledning.

Smittskyddsåtgärder

- Smittspårning med syfte att identifiera smittkällan och individer som utsatts för smittrisk.
- Provtagning av nära kontakter med liknande symtom.
- Vaccination av ovaccinerade närmkontakter kring ett sjukdomsfall, även om skyddseffekten av vaccination efter exponering ännu är okänd.
- Immunglobulin har ingen påvisad effekt som postexpositionsprofylax.
- Skyndsam klinisk anmälan i Sminet.
- Kontakt med Smittskydd Västernorrland (infektionsbakjour jourtid) vid behov av rådgivning.

Se även bilaga 1, Checklista för behandlande läkare vid handläggning av misstänkt eller bekräftad påssjuka.

Vaccin

Vaccin mot påssjuka erbjuds enligt det svenska barnvaccinationsprogrammet vid 18 månaders ålder samt i årskurs 1–2. Vaccinet infördes i Sverige 1982 och ingår i ett kombinationsvaccin som också skyddar mot mässling och röda hund.

Vaccination är avgiftsfri för barn då det ingår i barnvaccinationsprogrammet och i Västernorrland även för vuxna som är ovaccinerade eller ofullständigt vaccinerade, enligt beslut i regionfullmäktige, se relaterad information.

Texten i detta styrdokument baseras på en förlaga från Smittskydd Stockholm.

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt till och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2024-03-27	2024-03-27	2025-09-27	826850 / Version 1

Bilaga 1

Checklista för behandlande läkare vid handläggning av misstänkt eller bekräftad påssjuka

Behandlande läkares ansvar

- Säkerställ diagnosen** via provtagning. Ge patienten information om påssjuka, inklusive smittvägar.
- Skyddsplikt:** Inga tvingande förhållningsregler kan ges då sjukdomen inte är allmänfarlig, men patienten är enligt smittskyddslagen skyldig att vidta de åtgärder som krävs för att skydda andra mot smittrisk. Den sjuke bör inte vistas i förskola/skola, på fritidsaktiviteter eller på arbetsplats.
- Smittspårning:** Försök identifiera smittkällan och nära kontakter (ovaccinerade/icke immuna) som utsatts för smittrisk.
- Provtagning och vaccination:** Provta nära kontakter med liknande symtom. Erbjud vaccination till ovaccinerade nära kontakter >1 års ålder. Endast kombinationsvaccin mot mässling, påssjuka och röda hund finns tillgängligt. Se FASS för kontraindikationer. Rådgör med barn- eller infektionsläkare vid behov.
- Anmälan:** Klinisk smittskyddsanmälan görs i Sminet. Ange vaccinationsstatus (tidpunkt, antal doser), insjuknandedatum och sannolikt smittland samt om det finns flera misstänkta fall i omgivningen.
- Kostnadsfrihet:** Ingen kostnadsfrihet, då sjukdomen inte är allmänfarlig.

Vid frågor eller behov av rådgivning, kontakta gärna Smittskydd Västernorrland!

Smittskydd Västernorrland nås kontorstid, vardagar. Kontaktuppgifter finns på Smittskydd Västernorrlands webbplats på vårdgivarwebben, på intranätet och via växel på Sundsvalls sjukhus. Jourtid hänvisas frågor till infektionsbakjour, Sundsvalls sjukhus.

Dokumenttyp	Fastställt	Reviderat	Giltigt till och med	Dokumentnr / Version
Riktlinje	2024-03-27	2024-03-27	2025-09-27	826850 / Version 1

Relaterad information

[Patientinformation påssjuka \(1177.se\)](#)

[Provtagningsanvisning parotitvirus - Karolinska universitetslaboratoriet](#)

[Sjukdomsinformation om påssjuka - Folkhälsomyndigheten \(Fohm\) \)](#)

[Tillämpning av beslut om avgiftsfria vaccinationer 679117 \(RVN\)](#)